

ОӘЖ 615.12 (574)
МРНТИ 06.52.13

DOI: <https://doi.org/10.37788/2024-1/109-115>

А.С. Нарынбаева^{1*}, Г.В. Мерғалиева¹, Д.Б. Садвақасов¹

¹Инновациялық Еуразия университеті, Қазақстан

(*e-mail: narynbaeva@mail.ru)

ҚР фармацевтикалық компанияларының дамуы мен мемлекеттік реттелуін талдау

Аңдатпа

Негізгі мәселе: Қазақстанда фармацевтикалық нарық ТМД елдерінде ең дамыған нарықтардың бірі болып табылады. Белгілі бір дәрежеде тапшылықты еңсеріп, дайын дәрілік заттар мен медициналық мақсаттағы бұйымдардың әртүрлі түрлерімен қанықтыру қамтамасыз етілді. Қызмет көрсету мәдениеті өсті. Фармацевтикалық нарықтардың дамуындағы негізгі әлемдік үрдістер – тігінен интеграцияланған компаниялардың шоғырлануы мен дамуы байқалады. Дистрибуторлық, өндірістік және бөлшек сауда секторларында өзгерістер орын алуда. Дәріхана желілерінің саны артып келеді. Заманауи маркетингтік технологиялар енгізілуде. Сондай-ақ, шетелдік өндірушілер үшін Орталық Азия елдері арасындағы Қазақстанның фармацевтикалық нарығы заңнамалық орта тұрғысынан барынша қолжетімді және ашық болып қала береді. Алайда, нарықтың әлеуеті халықтың салыстырмалы түрде аз санымен және сатып алу қабілетімен шектеледі. Фармацевтика өнеркәсібінің өсуі әлі де негізінен жалпы препараттарға сұраныс есебінен жүзеге асырылатын болады. Қазақстанның ЕАЭО-ға кірігуі дәрілік заттардың сапасын арттыруға және олардың құнын төмендетуге ықпал ететін болады.

Мақаланың *мақсаты* - Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық компаниялардың дамуы мен мемлекеттік реттелуіне талдау жүргізу, Қазақстан Республикасының фармацевтикалық компанияларын реттеу саласындағы мәселелерді және оларды шешу жолдарын анықтау болып табылады.

Әдістері: зерттеудің әдіснамалық негізі Қазақстан Республикасының индустриялық - инновациялық дамуының мемлекеттік бағдарламасын іске асыру шеңберінде жалпы өнеркәсіпті, атап айтқанда фармацевтика өнеркәсібін кешенді талдау болып табылады.

Нәтижелер және олардың маңыздылығы: Бұл мақалада авторлар Қазақстанның фармацевтикалық нарығының дамуы сипатталған және соңғы жылдардағы қорытындылар талданған. Сондай-ақ, авторлар Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асыру шеңберінде фармацевтика өнеркәсібін дамытудың негізгі аспектілерін қарастырды. Зерттеу барысында әдеби дереккөздерге шолу талдауы қолданылды. Отандық өнеркәсіптік нарықты, атап айтқанда фармацевтикалық индустрия болып табылатын құрамдас бөлікті талдау барысында авторлар өндірушілердің алдында тұрған бірқатар мәселелерді анықтадық. Атап айтқанда, этикалық комиссиялардың болмауы, қосылған құн салығының жоғарылауы.

Түйінді сөздер: тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі, фармацевтика өнеркәсібі, нақты көлем индексі, Қазақстан Республикасы.

Кіріспе

Қазақстанның фармацевтикалық нарығы ТМД-да ең дамыған нарықтардың бірі болып табылады. Белгілі бір дәрежеде тапшылықты еңсеріп, дайын дәрілік заттар мен медициналық мақсаттағы бұйымдардың әртүрлі түрлерімен қанықтыру қамтамасыз етілді. Қызмет көрсету мәдениеті өсті.

Фармацевтикалық нарықтарды дамытудың негізгі әлемдік тенденциялары – тігінен интеграцияланған компаниялардың шоғырлануы мен дамуы байқалады. Дистрибуторлық, өндірістік және бөлшек сауда секторларында өзгерістер орын алуда. Дәріхана желілерінің саны артып келеді.

Заманауи маркетингтік технологиялар енгізілуде. Сондай-ақ, шетелдік өндірушілер үшін Орталық Азия елдері арасындағы Қазақстанның фармацевтикалық нарығы заңнамалық орта тұрғысынан барынша қолжетімді және ашық болып қала береді. Алайда, нарықтың әлеуеті

халықтың салыстырмалы түрде аз санымен және сатып алу қабілетімен шектеледі. Фармацевтика өнеркәсібінің өсуі әлі де негізінен жалпы препараттарға сұраныс есебінен жүзеге асырылатын болады. Қазақстанның ЕАЭО-ға кірігуі дәрілік заттардың сапасын арттыруға және олардың құнын төмендетуге ықпал ететін болады [1].

Материалдар мен әдістер

Қазақстандық фармацевтикалық нарық салыстырмалы түрде Жас, оның қалыптасуы 90-жылдардың ортасынан басталды. 1994 жылы халықты және мемлекеттік денсаулық сақтауды дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету 1832 дәріханасы бар "Фармация" мемлекеттік акционерлік Холдингі арқылы орталықтандырылды, оның ішінде 64 аурухана және 1768 дербес дәріхана.

Фармацевтика өнеркәсібі Қазақстанда 80 – нен астам кәсіпорын-шетелдік және жергілікті фармацевтикалық өнімдерді өндірушілер, соның ішінде медициналық мақсаттағы бұйымдардың шағын өндірушілері бар [2].

Отандық кәсіпорындар: «Химфарм» АҚ, «ГлобалФарм БК» АҚ, «Нобель АФФ» АҚ, «Ромат» және «Досфарм» фармацевтикалық компаниялары технологиялық үрдістерді әзірлеу мен енгізуді, дайын дәрілік нысандарды өндіруді, дистрибьюторлық және дәріханалық желілер арқылы емдеу мекемелері мен тұтынушыларға сатуды қоса алғанда, толық циклді кәсіпорындар болып табылады. Медициналық жабдықтар бойынша өндірістің толық циклы бар кәсіпорын «Ақтөбрентген» АҚ болып табылады [3].

Қазақстандық нарықта ұсынылған он ірі шетелдік фармацевтикалық компаниялардың қатарына мыналар жатады (1-кесте).

1 Кесте - ҚР нарығындағы үздік 10 шетелдік фармацевтикалық компания

Компаниясы	Сату көлемі (миллион АҚШ доллары)	Сату көлемі (млн. қаптама)
Sanofi-aventis	94,0	9,9
Акрихин	82,8	68,7
GlaxoSmithKline	82,7	7,7
Nycomed/takeda	81,3	11,7
Bayerhealthcare	76,2	6,0
Roche	60,7	0,7
Teva	52,9	11,2
Pfizer	49,9	2,9
Johnson&Johnson	46,7	0,9
Menarini	43,5	13,9

Нәтижелері

2022 жылы қазақстандық нарықта отандық өндірістегі антибиотиктер мен дәрілік препараттардың үлесі тиісінше 19,4 о және 32,6 о құрады, ал қалған дәрі-дәрмектер шетелден сатып алынды.

Өткен жылы дәрілік заттар импортының көлемі \$932,6 млн (22,1 млн кг) болды. Препараттардың ең көп үлесі Ресейге тиесілі. Бұл елде Индия 65,5 млн - ға 8,1 млн кг сатып алынды, Үндістаннан Қазақстанға 2,2 млн кг (\$86,8 млн-ға), ал Германиядан-2 млн кг дәрі-дәрмек (\$144,7 млн) түсті.

Беларусь - Қазақстанға 1,1 млн кг. дәрілік заттарды жеткізді (\$12 млн). Осы кезеңде Қытайда 4 4 млн-ға 1,2 млн кг дәрі-дәрмек сатып алынды.

Франция мен Польша елге 834 мың кг (114,7 миллион долларға) және 871,8 мың кг дәрі (27,2 миллион долларға) сатты. Сонымен қатар, дәрі-дәрмектердің едәуір жеткізілімдері Словениядан (539,4 мың кг), Түркиядан (296,6 мың кг), Испаниядан (256 мың кг), Нидерландыдан (255 мың кг), Болгариядан (241 мың кг), Пәкістаннан (236 мың кг), Ұлыбританиядан (227,5 мың кг) және Египеттен (223 мың кг) [3].

Сонымен қатар, фармацевтикалық өнімнің экспорты 2010-2014 жылдар аралығында 17%-ға өсті(20,1-ден 23,5 млн. АҚШ). 2015 жылғы қаңтар-шілдеде экспорт 10,3 млн. АҚШ долларын құрады, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңінен 18%-ға аз [4].

Қазақстандық фармацевтикалық өндірісті 2001 жылы 3-4 фармацевтикалық өндіруші ұсынды, олардың өндіріс көлемі 2006 жылы 5 миллиард теңгені құрады. Бұл саладағы ілгерілеу 2009 жылдан 2014 жылға дейінгі кезеңде басталды, ол кезде ҮИИДМБ (үдемелі индустриялық-

инновациялық даму бағдарламасы) шеңберінде жиынтық көлемі 37 миллиард теңгеден астам инвестиция тартуға мүмкіндік туды.

Отандық фармацевтика өнеркәсібін дамытудың қазіргі кезеңі 78 кәсіпорынның қызметімен сипатталады, онда шығарылған өнім көлемі бойынша үш танымал өндіруші – «Химфарм» АҚ, «Нобель АФФ» АҚ, «Абди ГлобалФарм» ЖШС, шығарылатын өнімнің жалпы көлемінің 80% - алады. Жаңадан құрылған «Элеас «ПФК» ЖШС, «Келуен-Қазфарм» ЖШС компанияларының стерильді дәрілік заттардың күтілетін өндірісі ашылуына ірі шетелдік инвесторлар жұмылдырылды. «Нобель АФФ» АҚ үшінші буын - моксонидин 0,2 мг және 0,4 мг (Физиотенз ® сауда атауы) вазодилататор ДЗ «Abbott Products Operations AG» трансұлттық фармацевтикалық компаниясымен келісімшарттық өндіріс бойынша жоба жүзеге асырылды. Бұл препарат «СК-Фармация» ЖШС мен «Нобель АФФ» АҚ арасындағы 7 жыл мерзімге тікелей сатып алудың ұзақ мерзімді шартына кірді және 2016 жылға арналған ТМККК шеңберінде Физиотенз ® 0,2 мг және Физиотенз ® 0,4 мг препараттарын жеткізу басталды.

Қазіргі уақытта қазақстандық фармацевтикалық индустрияның айрықша ерекшелігі биотехнологияны дамыту және озық препараттарды оқшаулау мақсатында технологиялар трансфері болып табылады. Жұмыс істеп тұрған ірі кәсіпорындардың технологиялық үрдістерді әзірлеу мен енгізуді, дайын дәрілік формаларды өндіруді, оларды емдеу мекемелері мен тұтынушыны дистрибьюторлық және дәріханалық желілер арқылы сатуды қамтитын толық циклді кәсіпорындар екендігі өте маңызды.

Шығарылатын өнім ассортиментінің құрылымы бойынша отандық өндірушілердің жұмысы өзекті болып табылады: 41 % - қатты дәрілік формалар, 23 % - сұйық, 15 % - инъекциялық.

Дайын өнімді шығару жақсы өндірістік тәжірибе (GMP) стандарттарына сәйкес келуі керек. Қазіргі уақытта 8 отандық фармацевтикалық компаниялардың 12 өндірістік алаңы GMP сертификаттарын алды. GMP сертификаттарының болуы оны сыртқы нарықтарға жылжыту үшін шығарылатын өнім көлемінің ұлғаюына ықпал ететіні сөзсіз. Фармацевтикалық өндіріс тарихында алғашқы тиісті қорытындылар АҚ-ға берілді

«Нобель АФФ және Химфарм» АҚ қазіргі уақытта «Химфарм» АҚ, АҚ инспекциялаудан сәтті өтті «Нобель АФФ», «ФитОлеум» ЖШС, «Вива Фарм» ЖШС, «Экойс Фарм» ЖШС, «ПФК» Элеас» ЖШС, «Келуен – Қазфарм» ЖШС бұл туралы GMP халықаралық стандарттарына сәйкестік қорытындылары бар.

Ірі өндірістердегі ағымдағы бақылаумен халықаралық зертханалық практикаларға сәйкестікке аккредиттеуден өткен Бақылау-талдау зертханалары айналысады. Өз кезегінде зертхана ДЗ қауіпсіздігі мен сапасын бағалау кезінде сериялық сертификаттауды басқарады, бұдан әрі сапаны бақылау бөлімшелері сынақтарды жүргізе алады және өзінің сәйкестік сертификатын бастай алады, кейіннен оның негізінде ДЗ Ұлттық сараптама орталығы, олар және МТ өнімнің сапасын өзінің сертификатымен растайды [5].

Біздің елімізде фармацевтика өнеркәсібінің 63 нысаны тиісті зертханалық тәжірибені (GLP), тиісті клиникалық тәжірибені (GCP), тиісті өндірістік тәжірибені (GMP), тиісті дистрибьюторлық тәжірибені (GDP), тиісті дәріхана тәжірибесін (GPP) және тиісті фармакологиялық қадағалау тәжірибесін (GVP) қамтитын халықаралық GxP стандарттарын енгізді. Бұл стандарттар фармацевтикалық препараттарды өндіруге, тасымалдауға, сақтауға және сатуға қойылатын талаптарды реттейді. «Нобель АФФ» АҚ, «Химфарм» АҚ, «ВИВА Фарм» ЖШС, «Эйкос» ЖШС, «ФитОлеум» ЖШС және т.б. сияқты ірі отандық фармөндірушілер GxP стандарттарын енгізіп үлгерді.

GMP сәйкестігін сертификаттау бойынша жүргізілген жұмыс 2014 жылдан 2022 жылға дейінгі кезеңде фармацевтикалық өнім өндіру көлемін 3,4 есеге ұлғайтты, 2023 жылы фармацевтикалық өнім өндіру көлемінің 9,7 % - ға өсуі күтілді.

Сертификаттау үрдісі жетілдірілуде, декларациялау арқылы қауіпсіздік пен сапаны бағалау мәселелерін шешу ұсынылады. Үкімет менеджмент, технологиялар, фармацевтика өнеркәсібі экономикасы саласында іс-шаралар кешенін жүргізуде. Оларға мыналар кіреді:

- өндірістің жаңа технологияларын енгізу;
- саланың ғылымды қажетсінуін арттыру;
- дәрілік өсімдік шикізатының шикізат базасын дамыту;
- GMP стандарттарына негізделген кадрлармен қамтамасыз ету.

Талқылау

Дәрілік препараттармен қатар Қазақстанда ғана емес, бүкіл әлемде вакциналар нарығы да өседі. Мұндай болжамды «Technavio» зерттеу компаниясы берді «Technavio» компаниясының зерттеуі терапевтік вакциналар мен жұқпалы аурулардың алдын алуға арналған вакциналарды қамтиды. Осылайша, жұқпалы аурулардың алдын алу үшін вакциналарды сату көлемі (бүгінгі күні вакциналар нарығының жалпы көлемінің 94 %-дан астамын құрайды) 2025 жылға қарай жыл сайын орта есеппен 11%-ға артып, 55 млрд долларға жетеді деп күтілуде.

Терапевтік вакциналар нарығының көлемі орташа жылдық өсу қарқынымен 25 % деңгейінде ұлғаятын болады. Қазіргі уақытта клиникалық зерттеу кезеңінде әртүрлі ауруларды, атап айтқанда метаболикалық бұзылуларды, қатерлі ісіктерді, созылмалы және жұқпалы ауруларды емдеуге арналған вакцинаға үміткерлердің саны көп. Осылайша, алдағы бірнеше жылда вакциналардың әлемдік нарығын дамытуға үлес қосатын лончан вакциналарын күтуге болады.

«Technavio» компаниясының «GlobalHumanVaccinesMarket» баяндамасына сәйкес, ковид, дифтерия, тұмау, гепатит, пневмококкты және менингококкты инфекциялар сияқты жұқпалы аурулардың таралу деңгейінің жоғарылауына байланысты бүкіл әлемде вакциналарды қолданудың кеңеюі әлемде вакциналарды сату көлемінің ұлғаюына ықпал ететін болады. "Technavio" компаниясының сарапшыларының пікірінше, вакцинацияның артықшылықтары туралы әлемдік жұртшылықтың хабардарлығын арттыру, сондай - ақ мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелердің қолдауы бүкіл әлемде халықты вакцинациямен қамтуды ұлғайтуға, соның салдарынан болжамды кезеңде вакциналар нарығының өсуіне ықпал ететін болады.

Айта кету керек, географиялық қамту бойынша әлемдік вакциналар нарығының құрылымындағы басым үлесті АҚШ ақшалай түрде жинайды - шамамен 45 %. АҚШ осы аймақта жұқпалы аурулардың таралу деңгейінің жоғарылауына байланысты болжамды кезеңде вакцина нарығында үстемдік етуді жалғастырады деп күтілуде. Сонымен қатар, болжам бойынша АҚШ – тағы вакциналар нарығының өсуінің маңызды драйвері жаңа вакциналарды нарыққа шығаруға ықпал ететін стратегиялық альянстар санының артуы болып табылады.

2023 жылдың қорытындысы бойынша біз ҚР фармацевтикалық нарығының көлемі құндық та, заттай да төмендегенін көре аламыз. Ол шамамен 2 2,1 млрд. және 497 млн. қаптаманы құрады (тіісінше -4,8 және -6 %). Сарапшылардың болжауынша, 2025 жылы теріс динамика да болады.

Бірақ ұлттық валютаның құнсыздануына қарамастан, қазақстандық нарықтағы барлық фармацевтикалық компаниялар мемлекетке қарай бет алды және құнсыздануға дейінгі деңгейде шекті сатып алу бағаларын тіркеді. Осының арқасында ТМҚКК қамтамасыз ету үшін дәрі-дәрмектерді жеткізуге тендерлер іс жүзінде 90% - ға өтті. Сонымен қатар, нарықтың коммерциялық сегменті теріс динамиканы көрсетуді жалғастыруда. Бұл бағаның өсуіне, халықтың сатып алу қабілетінің төмендеуіне және арзан генериктердің пайдасына сұраныстың өзгеруіне байланысты. Сонымен, орташа чек орташа есеппен \$2-ге дейін төмендеді, 30-40-қа төмендеді, Sanofi, Zentiva, Merck, Bionorica, BoehringerIngelheim және т. б. сияқты әлемдік алыптардың сатылымы төмендеді.

Тіісінше, ТМД елдерінен отандық өндірушілер мен өндірушілердің сатылымы артып келеді. Дистрибьюторлар арасында «Медсервис Плюс» ҚКК және «Аманат» сияқты компаниялар көшбасшы болып табылады, дәріхана желілері арасында біріншілік «Аманат», «Еврофарма» және «Фармаком» иелігінде.

Қазақстан Орталық және Шығыс Еуропа елдері арасында фармацевтикалық нарықтардың тартымдылығы бойынша рейтингте 14-ші орында. Қазақстандық нарық нарықтық кедергілердің салыстырмалы түрде аз санымен және жылдам өсу қарқынымен сипатталса да, өндірушілер үшін әлеуетті пайда жан басына шаққандағы шығындардың төмен деңгейімен нивелирленеді. Сонымен қатар, қалалар мен ауылдардың тұрғындары арасындағы өмір сүру деңгейінің айырмашылығы теріс әсер етеді.

Қазақстанның фармацевтикалық нарығының коммерциялық секторының жалпы көлеміндегі дәріхана желілерінің үлесі ақшалай мәнде тұрақты өсуде.

2025 жылға қарай елдің коммерциялық фармацевтикалық нарығының 80% - ы дәріхана желілерін бақылайды деп есептеледі.

Тез өсіп келе жатқан дәріхана бизнесінің бір мысалы ретінде «Аманат» ЖШС деп атауға болады. Бұл компания 2008 жылы импорттың 176% өсімін көрсетті, бұл оған Қазақстанның алғашқы дистрибьюторларының бестігіне бірден кіруге мүмкіндік берді.

«Аманат» компаниясы басқаратын және жабдықтайтын дәріхана желісінде Қарағанды, Қарағанды облысы, Павлодар, Астана, Балқаш, Теміртауда 3 дәріхана супермаркеті мен 32 дәріхана бар. Roche компаниясының деректері бойынша және USAID зерттеулеріне сәйкес, «Аманат» ЖШС-нен басқа ҚР аумағында фармацевтикалық тауарлардың он ірі дистрибьюторларына Медсервис Плюс, Зерде, ЭМИТИ Интернешнл, Инкар, Медикус, Интерфарма, Ақиет, Стофарм және Ромат кіреді.

Аталған ТОП-10 дистрибьютордың республикалық мәртебесі бар, өйткені олар Қазақстанның бірнеше өңірінде бір мезгілде жұмыс істейді. Экофарма, Гиппократ, Л-Фарма, МТ-Фарма, ЖК Волков сияқты дистрибьюторлар бөлшек сауда секторында және Мемлекеттік сатып алу секторында тек аймақтық деңгейде жұмыс істейді.

Ағымдағы жылдың басынан бастап ҚР Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі Қазақстан Республикасының денсаулық сақтауды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған жаңа мемлекеттік бағдарламасын іске асыруға кірісті [6]. Оның шеңберінде республикада медициналық қызметтер нарығын дамыту, олардың сапасын жақсарту және дәрілік заттарды тұтынудың өсуі жоспарланған.

Қазіргі жағдайда ел үшін, жоғарыда айтылғандай, экономиканы әртараптандыру бағытында түбегейлі шаралар қабылдау өте маңызды.

Қорытынды

Фармацевтикалық нарықтың серпінді дамуы оның өмірлік басымдығымен анықталады, өйткені адамзат өмір сүрген кезден бастап толыққанды өмір сүру үшін денсаулықты сақтау үшін дәрі-дәрмектер мен медициналық мақсаттағы бұйымдарды үнемі тұтынуды қажет етеді.

Қазақстанның фармацевтикалық нарығы ел экономикасының маңызды секторын білдіреді және оның экономикалық және әлеуметтік дамуының, халықтың әл-ауқатының өлшемі болып табылады. Қазақстанның фармацевтикалық нарығының оң факторлары-бұл мемлекеттің денсаулық сақтау мен дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуді қаржыландыруға жұмсайтын шығындарының өсуі, медициналық көмекке жалпыға бірдей қол жеткізудің бюджеттік моделін іске асыру, медициналық-демографиялық көрсеткіштердің оң динамикасы, жоғары мамандандырылған медициналық технологияларды енгізу, Алғашқы медициналық-санитарлық көмекті дамыту.

Қазақстанның фармацевтикалық нарығының одан әрі даму перспективалары бар.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

- 1 Раисова Г. Фармрынок Казахстана. Краткая аналитическая справка от ВМІ. ВМІ Economic View // Фармацевтическое обозрение Казахстана. - 2023. - № 2. - С. 17-21.
- 2 Раисова Г. Пак Л. О Государственной программе развития здравоохранения РК «Денсаулық» // Фармацевтическое обозрение Казахстана. - 2020. - № 11. - С. 20-26.
- 3 Баимбетова О. Фармрынок Казахстана // Фармацевтическое обозрение Казахстана. - 2022. - №3. - С. 20-28.
- 4 Раисова Г. Фармрынок Казахстана, итоги 2021 года // Фармацевтическое обозрение Казахстана. - 2022. - №3. - С. 10-16.
- 5 Аканов А.А. Политика охраны здоровья населения в Казахстане: опыт разработки, реализации национальных программ здравоохранения и перспективы развития на 2019-2021 г. - Астана: 2022. - 265 с.
- 6 Об утверждении Государственной программы развития здравоохранения Республики Казахстан на 2020 – 2025 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 26 декабря 2019 года № 982. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982>.

REFERENCES

- 1 Raisova, G. (2023). Farmrynok Kazahstana. Kratkaja analiticheskaja spravka ot VMI. VMI Economic View [Pharmaceutical market of Kazakhstan. A brief analytical note from VMI. VMI

- Economic View]. *Farmaceuticheskoe obozrenie Kazahstana - Pharmaceutical Review of Kazakhstan*, 2, 17-21 [in Russian].
- 2 Raisova, G., Pak, L. (2020). Gosudarstvennoj programme razvitija zdavoohranenija RK «Densaulyk» [On the State program for the development of healthcare of the Republic of Kazakhstan “Densaulyk”]. *Farmaceuticheskoe obozrenie Kazahstana - Pharmaceutical Review of Kazakhstan*, 11, 20-26 [in Russian].
- 3 Baimbetova, O. (2022). Farmrynok Kazahstana [Pharmaceutical market of Kazakhstan]. *Farmaceuticheskoe obozrenie Kazahstana - Pharmaceutical review of Kazakhstan*, 3, 20-28 [in Russian].
- 4 Raisova, G. (2022). Farmrynok Kazahstana, itogi 2021 goda [Pharmaceutical market of Kazakhstan, results of 2021 year]. *Farmaceuticheskoe obozrenie Kazahstana - Pharmaceutical review of Kazakhstan*, 3, 10-16 [in Russian].
- 5 Akanov, A. A. (2022). Politika ohrany zdorov'ja naselenija v Kazahstane: opyt razrabotki, realizacii nacional'nyh programm zdavoohranenija i perspektivy razvitija na 2019-2021 g. [Public health policy in Kazakhstan: experience in the development, implementation of national health programs and development prospects for 2019-2021 years]. Astana [in Russian].
- 6 Ob utverzhdenii Gosudarstvennoj programmy razvitija zdavoohranenija Respubliki Kazahstan na 2020 – 2025 gody. Postanovlenie Pravitel'stva Respubliki Kazahstan ot 26 dekabrya 2019 goda № 982 [On the approval of the State Program for the development of healthcare of the Republic of Kazakhstan for 2020 – 2025. Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated December 26, 2019 No. 982]. Retrieved from: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P1900000982> [in Russian].

А.С. Нарынбаева^{1*}, Г.В. Мерғалиева¹, Д.Б. Садвақасов¹

¹Инновационный Евразийский университет, Казахстан

(*e-mail: narynbaeva@mail.ru)

Анализ развития и государственного регулирования фармацевтических компаний РК

Основная проблема: В Казахстане фармацевтический рынок является одним из самых развитых в странах СНГ. В определенной степени преодолен дефицит и обеспечена насыщенность разнообразными видами готовых лекарственных средств и изделий медицинского назначения. Возросла культура обслуживания. Наблюдаются главные мировые тенденции в развитии фармацевтических рынков – консолидация и развитие вертикально интегрированных компаний. Изменения происходят в дистрибьюторском, производственном и розничном секторах. Увеличивается количество аптечных сетей. Внедряются современные маркетинговые технологии. Также фармацевтический рынок Казахстана среди стран Центральной Азии для иностранных производителей по-прежнему остается наиболее доступным и прозрачным с точки зрения законодательной среды. Однако потенциал рынка ограничен относительно небольшой численностью и покупательной способностью населения. Рост фармацевтической промышленности будет по-прежнему осуществляться в основном за счет спроса на генерические препараты. Интеграция Казахстана в ЕАЭС будет способствовать повышению качества лекарственных средств и снижению их стоимости.

Цель данной статьи состоит в проведении анализа развития и государственного регулирования фармацевтических компаний в Республике Казахстан, выявлению проблем в сфере регулирования фармацевтических компаний Республики Казахстан и путей их решения.

Методы: Методологической основой исследования являются комплексный анализ общей промышленности, а именно фармацевтической промышленности в рамках реализации Государственной программы индустриально- инновационного развития Республики Казахстан.

Результаты и их значимость: В данной статье авторами представлена оценка развития фармацевтического рынка Казахстана и проанализированы итоги за последние годы. Авторами также рассмотрены основные аспекты развития фармацевтической промышленности в рамках реализации Государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2020-2025 годы. При проведении исследования использован обзорный анализ литературных источников. В ходе анализа отечественного промышленного рынка, а именно составной части, которой является фармацевтическая индустрия, авторами выявлен ряд

проблем, с которыми сталкиваются производители. А именно отсутствие этических комиссий, повышенный налог на добавленную стоимость.

Ключевые слова: гарантированный объем бесплатной медицинской помощи, фармацевтическая промышленность, индекс физического объема, Республика Казахстан.

A.S. Narynbayeva^{1*}, G.V. Mergalieva¹, D.B. Sadvakassov¹

¹Innovative University of Eurasia, Kazakhstan

(*e-mail: narynbaeva@mail.ru)

Analysis of the Development and State Regulation of Pharmaceutical Companies in the Republic of Kazakhstan

Main problem: In Kazakhstan, the pharmaceutical market is one of the most developed in the CIS countries. To a certain extent, the shortage has been overcome and saturation with various types of finished medicines and medical products has been ensured. The service culture has increased. The main global trends in the development of pharmaceutical markets are observed – consolidation and development of vertically integrated companies. Changes are taking place in the distribution, manufacturing and retail sectors. The number of pharmacy chains is increasing. Modern marketing technologies are being introduced. Also, the pharmaceutical market of Kazakhstan among the Central Asian countries remains the most accessible and transparent for foreign manufacturers from the point of view of the legislative environment. However, the potential of the market is limited by the relatively small number and purchasing power of the population. The growth of the pharmaceutical industry will continue to be driven mainly by demand for generic drugs. Kazakhstan's integration into the EAEU will contribute to improving the quality of medicines and reducing their cost.

The purpose of this article is to analyze the development and state regulation of pharmaceutical companies in the Republic of Kazakhstan, identify problems in the field of regulation of pharmaceutical companies in the Republic of Kazakhstan and ways to solve them.

Methods: The methodological basis of the research is a comprehensive analysis of the general industry, namely the pharmaceutical industry within the framework of the implementation of the State Program of Industrial and Innovative Development of the Republic of Kazakhstan.

Results and their significance: Authors in his article are described the development of the pharmaceutical market in Kazakhstan and analyzes the results in recent years. The authors also considered the main aspects of the development of the pharmaceutical industry within the framework of the implementation of the State Program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2020-2025. A review analysis of literary sources was used in the study. During the analysis of the domestic industrial market, namely the component part of which is the pharmaceutical industry, authors found out a number of problems faced by manufacturers. Namely, the absence of ethical commissions, increased value added tax.

Keywords: guaranteed volume of free medical care, pharmaceutical industry, physical volume index, Republic of Kazakhstan.

Қолжазбаның редакцияға келіп түскен күні: 14.03.2024 ж.